

VASZILIJ BOGDANOV

A párizsi füzetből

Emigránsok XVI.

A tükör, a szó, a sötétség, a zongora

Beszélgetések Rachmaninovval

1

Rachmaninovval egy bárban
találkoztunk egy délután.
Versem olvasta hallgatag
és eltűnődve nézett le rám.
„Igen, az életünk talány,
de fel nem ment semmi alól.
Eltűnő hasonlataink
biztos megvannak valahol.
Elherdált díszleteink is
ott árválkodnak a homályban,
elfelejtett szerelmeink még
várnak ránk. Az álmunkban nyár van.
Valahol áll egy zongora,
egyszer meg kell szólalnia.”

2

„Nagyon tetszik A fúriák.
Mért nem bővölte el Igort?
Mért nem írt balettet belőle?
Nívóérzéke sose volt...”
„Elutazott Amerikába,
Mindent félbe-szerbe hagyott.
Hívták a fények, a siker.
És félt a sötétben! Tudod?”
Rachmaninov kissé elképedt.
Elképzelte a sötétséget.
„De az is lehet, hazudott!
Mert foglyul ejtette a mámor,
vagy menekült egy régi nyárból.”
„Nem! Elaludni nem tudott.”

3

Rachmaninov vörösborrt rendelt.
„Ne haragudj. Semmit nem értek.

Hogyhogy nem tudott elaludni?
 Elsodorták a szenvedélyek?”
 „Félt a sötétben. Rettegett.
 Gyermekkorában egy lámpa
 tűzött a szobájába be,
 kis fénysugár az éjszakába.
 Azóta mindig erre vár,
 de elveszett a fénysugár.
 nem pótolják reflektorok.
 Kinéz homályos ablakán,
 lenn sétálgat egy utcalány...”
 „Felhívja!” – szól Rachmaninov.

4

Aztán a zongorához ült,
 nem érdekelte már Igor.
 Chopin-kerengőket játszott.
 Még mind megvannak valahol.
 Ott bujkálnak a félhomályban,
 lehunyom a szemem és hallom.
 Fehér nyírfák között kószálok,
 és körém hull az orosz alkony.
 Fehér és fekete kockák,
 az életünket kettéosztják,
 csak a fehérre léphetek.
 Kerülgetem a feketéket,
 lassan eltűnnek a fehérek.
 Chopin-zenére ébredek.

A homály szobrai

Mit is akarok én itt,
 ebben az áttekinthetetlen épületbányában,
 a soha el nem álló esőben,
 az iszonyatos kavargásban,
 ahol állandóan nagy orosz O betűk
 forognak előttem, mintha hívnának
 napsütötte mezőkre,
 ahol csendesen zizeg a fű
 és madarak csattognak a tiszta levegőben,
 de amikor megindulnék utánuk,
 eltűnnek,
 ott hagynak a sáros utcán,
 egyedül?
 Minden szembejövő szemében elveszek,
 minden szembejövő tekintete kirabol,
 minden szembejövő kifoszt
 és megaláz és semmibe vesz.
 Mit keresek én itt,

időnként alászállva
a város alatt kerengő metróba,
légszomjjal küszködve,
bámulva az elsuhanó állomásokat,
s remélve, innen már nem lehet visszatérés,
innen már nem juthatok felszínre soha.
Mit keresek a Luxembourg kertben,
a kocsmákban, a színházakban,
a Louvre termeiben,
Mona Lisa mosolyába belefeledkezve,
amit otthon,
a lassúdan süllyedő hajót,
félrehajtott fejjel,
hosszasan elnézegetve,
már képtelen vagyok felidézni,
de ha tehetném,
mindennap elzarándokolnék hozzá,
hogyan nézzem az iszonyatosan idegen
és talányos arcát,
de csak a hajót nézegethetem állandóan,
a süllyedő hajót,
és előbb-utóbb én is
ott markolom a köteleket,
elkeseredetten a fedélzeten.
Sehol senki!
A hullámok csapkodják a hajót,
a fedélzetet elönti a víz.
Hova tűnhettek innen a tengerészek,
elmenekültek volna?
A kapitány is elhagyta volna a hajót?
Érthetetlen.
Ide-oda rohangálok a bokáig,
majd térdig érő vízben,
arcomba csapnak a hullámok,
már a recsegő-ropogó árbocrúdon
kúszok fölfelé,
és nem tudom, mit keresek ott.
Oroszország pedig távolodik,
egyre távolodik,
már képtelen vagyok felidézni,
rám dőlnek a részletek,
fojtogatnak.
S szobámban,
a kép előtt kuporogva,
a süllyedő hajón fulladozva,
várom Lénát,
mintha jelenléte
megszabadíthatna rémeimtől,
de késik valahol,
nem jön,
s a homály borzongató terében

hirtelen villannak meg
az Anyicskov híd
rejtelmesen megelevenedő szobrai.

Gyermekkorom gesztenyefái

Gyermekkorom gesztenyefái
borulnak védelmezőn reám,
Hová tűnhettek el? Talány.
Tudom, a végét ki kell várni.
Estébe fül a délután.
Annyi mindenre kell vigyázni.
Gyermekkorom gesztenyefái
borulnak védelmezőn reám.
Az elátkozottak hazái
szétesnek. Tombol a magány.
Kísért a vörös ruhás leány.
Hányszor láthattak reá várni
gyermekkorom gesztenyefái?

Vecserye

Rachmaninovnak

Ha a Vecseryét hallgatom,
ellebegnek kolostorkertek,
setét ruhás szerzetesrendek
zúdulnak álmaimon át.
Tereptenek nekünk hazát,
szent bolondkák és eszementek.
Életre kelnek a holt lelkek.
Kétszer zöldülnek ki a fák.
Önmagát nézi a világ
tavak, felhők ingó tükrében,
magára eszmél égi kékből,
dúdolván profán himnuszát.
De azonnal el is felejt,
amíg észbontó táncát lejt.

A párizsi reggelek

A párizsi reggelek nem is hasonlítanak
a szentpéterváriakra, légiesebbek, esendőbbek.
Péterváron súlyosabb volt a reggel,
felhők kerengőztek az öböl fölött, és pipált a tó.
A felszakadozó ködpamacsok között
Andrej elképedt arcára meredhettem.
Felgyúrt nadrágban állott a vízben,

kíváncsian figyelte az ollóikat tétován mozgó
vörös rákokat, néha hátára fordított egyet,
csodálta, hogyan erőlködik, de hiába,
mert önerőből képtelen visszafordulni,
de mégsem adja fel. Végül megsajnálta,
visszafordította, s a rák, ismeretlen veszélytől tartva,
gyorsan araszolt a nedves homokon.
Vörös ollói mozogtak, mint a kardok.
Sirályok kóvályogtak a levegőben,
és valahonnan a ködből egy láthatatlan hajó
ködkürtje szólott fülrepesztően,
mintha figyelmeztetni akart volna valamire.
De mi már csak önmagunkra figyeltünk,
lehánytuk a ruháinkat és lélegzetünk visszatartva
rohantunk be a tengerbe. Ezek a reggeli úszások
sem térnek vissza soha. Félálomban hallom,
amint tejeskocsik zörögnek a kövezeten,
és sorra emelkednek fel a redőnyök.
Ismét megkezdődik egy nap és ugyanolyan lesz,
mint tegnapelőtt vagy tíz éve.
El kéne menni innen már, csak tudnám hova.

Amikor ezeket a verseket olvastam az egyik párizsi füzetben, mert nem került be minden darab utolsó, emigrációban megjelenő könyvébe, az Orosz ábrándokba, még élt Léna nagymama, és elmondta: nemcsak Sztravinszkijjal voltak jó barátságban, párizsi éveik alatt, hanem a városban időnként feltűnő, koncertező Rachmaninovval is, aki nagyon szerette őket, s sokszor ültek együtt kedves kocsmájukban, hallgatva a bővöletesen improvizáló Billt, a dzsessz-zongoristát, aki ismerte, tisztelte Rachmaninovot, és éjszaka mindég odahívta a zongorához, helyet cseréltek, s ilyenkor a vendégeknek nem mindennapi élményben lehetett részük, legtöbbször Chopin-kerengőket játszott, de szerette Muszorgszkijt is, sokat játszott a Egy kiállítás képeit is. A versekből ezzel együtt vagy e felejthetetlen éjszakákat felidézve valami sodró mélébú árad, az emlékező versek összekeverednek az egyhangú párizsi napok felidézésével, mutatva, hogy a költőben már érlelődik a nagy elhatározás, a hazatelepedés gondolata, hiszen magányosnak, gyökértelennek, elveszettnek érzi magát. – Tatjana Bogdanova

